

Työterveyslaitos

Tutkimuksen tausta ja toteutus

Hammaslääkäreiden työhyvinvointi Suomessa -
20-vuotisseurantatutkimus

Sara Lindström, KTT, erikoistutkija
Janne Kaltiainen, VTT, erikoistutkija
Jari Hakanen, VTT, tutkimusprofessori

YHTEISTYÖSSÄ

Suomen Hammaslääkäriliitto
Finlands Tandläkarförbund

Taustaa

- Tutkimushankkeessa selvitetään suomalaisten hammaslääkärien työolojen, proaktiivisen toiminnan sekä työhyvinvoinnin ja terveyden nykytilaa. Tämän lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan mainittujen asioiden kehittymistä viimeisen 20 vuoden aikana.
- Verkossa: <https://www.ttl.fi/tutkimus/hankkeet/hammaslaakareiden-tyohyvinvointi-suomessa-20-vuotisseurantatutkimus>
- Alkuvuodesta 2023 toteutettiin kuudes kysely, joka oli jatkoa aiemmin toteutetuille tutkimuksille vuosina 2003, 2006, 2010, 2014 ja 2019.
- Vuoden 2023 kyselyssä lomaketta lyhennettiin jälleen aiemmasta ja uudistettiin:
 - Lisättiin Työssä tylsistyminen, työnohjaus
 - Uudistettiin: Työuupumus

Tutkimuksen toteutus

- Kysely toteutettiin ensimmäistä kertaa digitaalisesti
 - Kyselylinkki lähetettiin sähköpostilla Hammaslääkäriliiton jäsenille (4212 henkilöä), vastausaika oli 6.2.-12.3.2023.
 - Muistutuksia sähköpostitse ja tekstiviestitse
 - Vastauksia tuli **1696** osallistujalta, vastausprosentti: 40% (v. 2019 53%)

Vastaajien taustatietoja 2023 (N=1696)

Keski-ikä: 48,5 v

Työvuodet keskimäärin: 20,5 v

Nykyinen toiminta:

- Kokopäivätyö 69 %, osa-aikatyö 21 %, muut 10 %

18 % esihenkilö useammalle työntekijälle

Sukupuoli:

- Naisia 75,6 %
- Miehiä 23,9 %
- Muu & ei halua määritellä 0,5 %

Kieli: 3,6 % vastasi ruotsiksi

Päätyön sektori

- julkinen 65 %, yksityinen 35%

Päätyön alasektori (kolme yleisintä)

- 51 % julkisella sektorilla terveyskeskuksessa
- 13 % yksityisellä sektorilla ammatinharjoittajana, vuokralainen
- 10 % yksityisellä sektorilla ammatinharjoittajana, itsenäinen asema

Työssäkäyntipaikkakunta (yleisimmät)

- Helsinki 15 %, Tampere 7 %, Turku 5 %, Espoo 4 %, Oulu 4 %, Kuopio 54%, Oulu 4 %, Vantaa 4 %, Jyväskylä 4 %

Kotiolot

- Kotona asuvia muita aikuisia 80 %
- Kotona asuvia lapsia 39 %

Aineiston edustavuus 2023

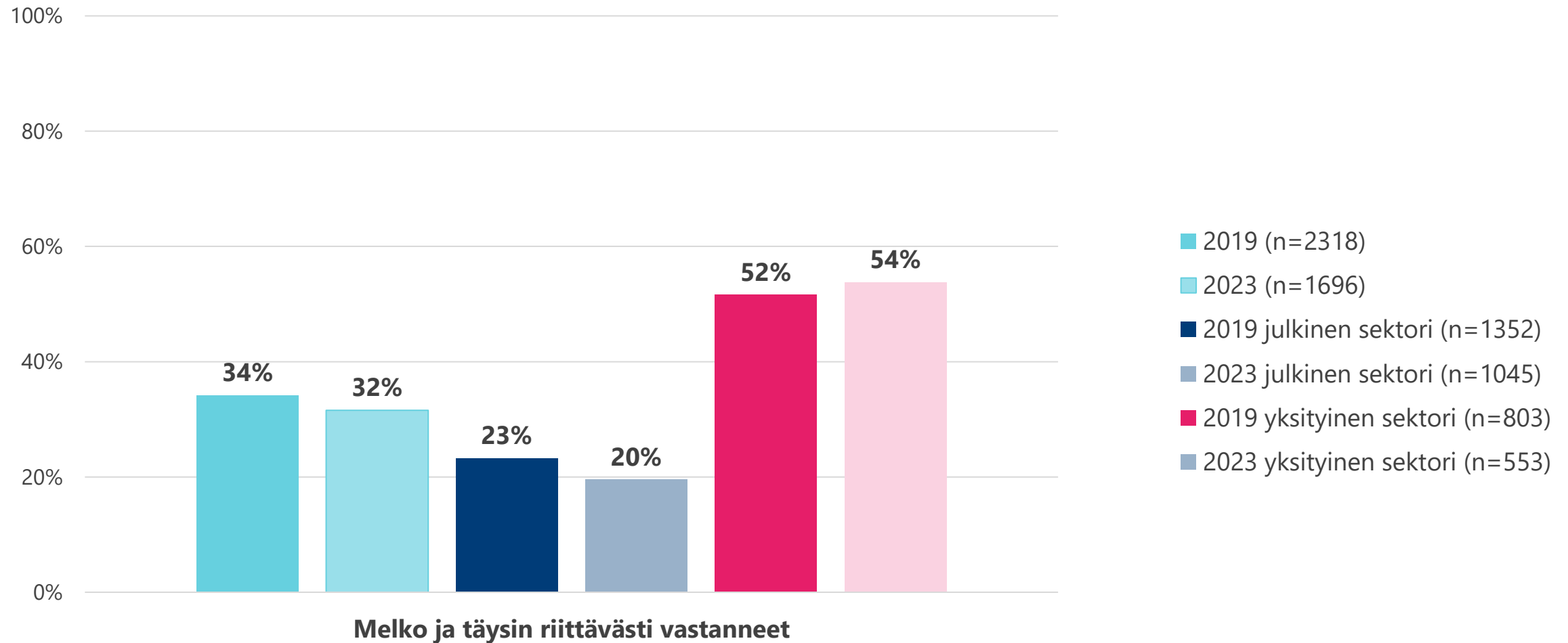
Tutkimukseen osallistuneista..

- Naisia hieman enemmän (76 %) kuin perusjoukossa (69 %)
- Yksityisellä sektorilla työskenteleviä lähes saman verran (35 %) kuin perusjoukossa (34 %)
- Keski-ikä vain vuoden korkeampi (48,5 v.) kuin perusjoukossa (47,5 v.)
- Ruotsinkielisiä (3,6 %) lähes sama osuus kuin perusjoukossa (3,5 %)

**Vuoden 2023 aineistoa voidaan pitää riittävän edustavana sukupuolen, työskentelysektorin, iän ja äidinkielen mukaan+ 40 % Hammaslääkäriliiton jäsenistä vastasi kyselyyn =
Voidaan tehdä kaikkiin suomalaisiin hammaslääkäreihin yleistettävissä olevia johtopäätöksiä.**

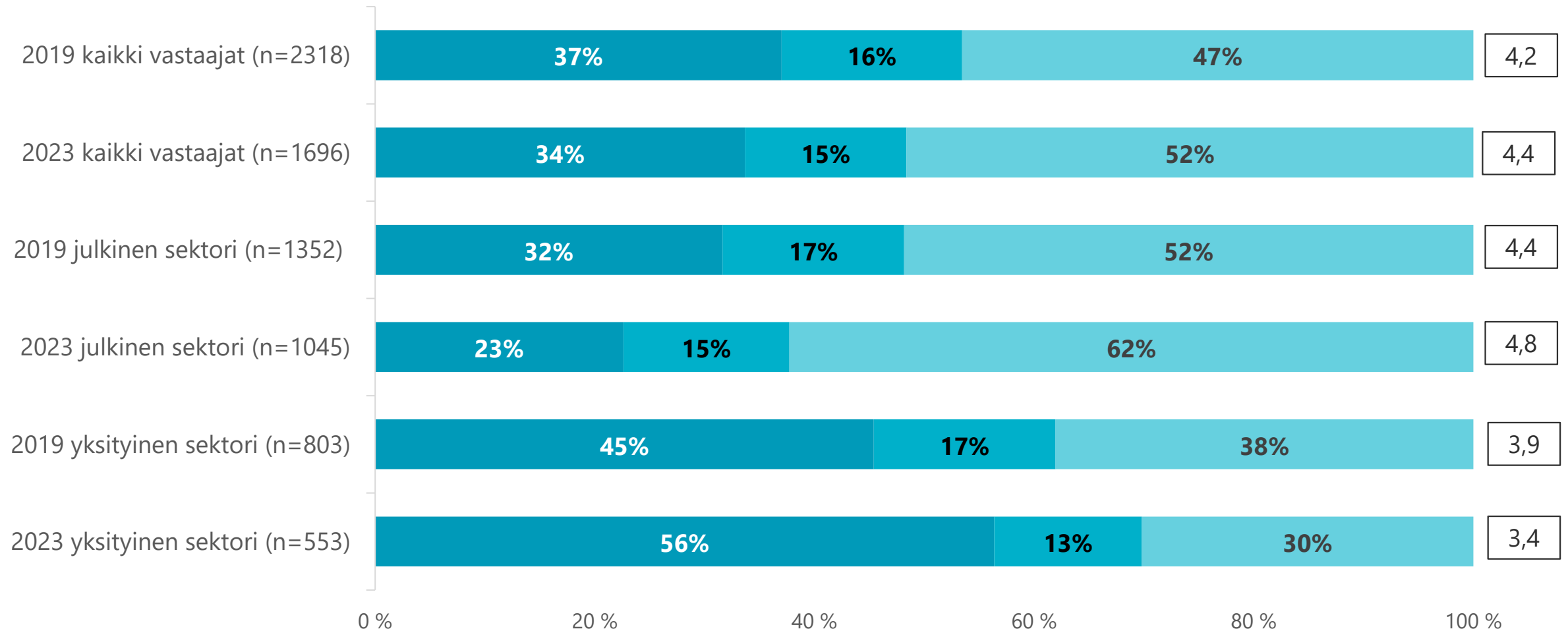
Muutokset ja muutosten suunnitteluun osallistuminen pääsektoreittäin 2019 ja 2023

Riittävästi mukana muutosten suunnittelussa työpaikalla (pääsektoreittain, 2019 ja 2023)

Tapahtuneiden muutosten koko oman työn kannalta viim. 12 kk aikana (pääsektoreittain, 2019 ja 2023)

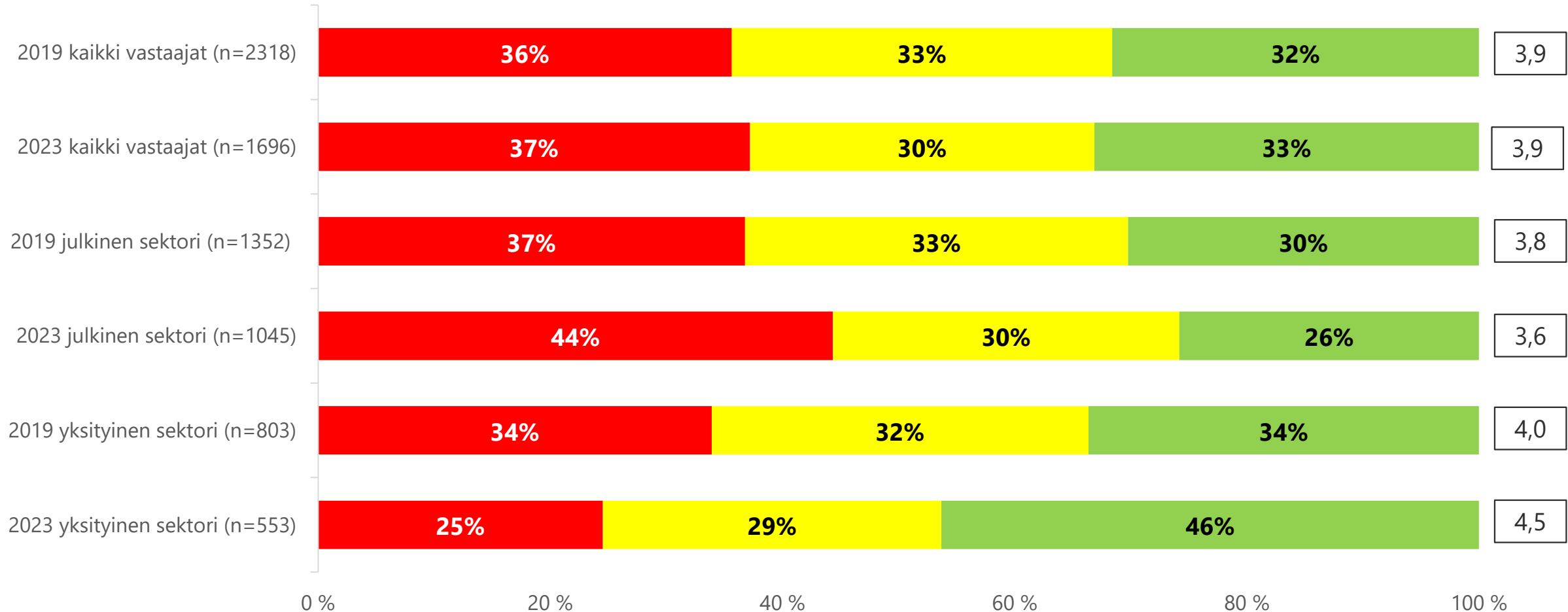
■ Muutokset ovat olleet pieniä ■ Muutokset eivät ole olleet pieniä eivätkä suuria ■ Muutokset ovat olleet suuria

☐ =keskiarvo asteikolla 1 muutokset ovat olleet pieniä – 7 muutokset ovat olleet suuria

Tapahtuneiden muutosten laatu oman työn kannalta viim. 12 kk aikana (pääsektoreittain, 2019 ja 2023)

- Muutokset ovat olleet enimmäkseen kielteisiä
- Muutokset eivät ole olleet myönteisiä tai kielteisiä
- Muutokset ovat olleet enimmäkseen myönteisiä

=keskiarvo asteikolla 1 muutokset ovat olleet enimmäkseen kielteisiä – 7 muutokset ovat olleet enimmäkseen myönteisiä

Taulukko 1. Työn imulle suhteellisesti tärkeimmät työn voimavarat julkisella ja yksityisellä sektorilla

Työn voimavarat	Julkinen sektori (N=1045)		Yksityinen sektori (N=553)	
	Tärkeysjärjestys	Suhteellinen selitysosuus %	Tärkeysjärjestys	Suhteellinen selitysosuus %
Autonomia työssä	4*	15,8 %	6	2,4 %
Työn kehittävyys ja monipuolisuus	2*	22,8 %	4*	14,5 %
Työn tulosten näkeminen	5	10,3 %	3*	15,4 %
Myönteiset potilaskontaktit	3*	16,6 %	2*	22,9 %
Vertaiskontaktit	6	7,0 %	5*	14,3 %
Työn arvostus	1*	25,8 %	1*	28,1 %
Aineelliset palkinnot työstä	7	1,8 %	7	2,4 %
		100 % (R ² =28,4 %)		100 % (R ² = 31,9 %)

Taulukko 2. Työn imulle suhteellisesti haitallisimmat työn vaatimukset julkisella ja yksityisellä sektorilla.

Työn vaatimukset	Julkinen sektori (N=1045)		Yksityinen sektori (N=553)	
	Tärkeysjärjestys	Suhteellinen selitysosuus %	Tärkeysjärjestys	Suhteellinen selitysosuus %
Työn määrälliset vaatimukset	4*	17,9 %	4*	14,4 %
Työn laadullinen kuormittavuus	3*	21,4 %	1*	27,0 %
Työn estevaatimukset	6	4,5 %	6	6,6 %
Potilaskontaktien kuormittavuus	5	5,2 %	5	7,6 %
Tunnetyön ristiriidat	1*	24,8 %	3*	16,6 %
Työn epävarmuus	2*	23,0 %	2*	21,6 %
Heikko taloudellinen palkitsevuus	7	3,1 %	7	6,2 %
		100 % (R ² =17,6 %)		100 % (R ² = 21,6 %)

Taulukko 3. Työuupumukselle suhteellisesti tärkeimmät suojaavat työn voimavarat julkisella ja yksityisellä sektorilla.

Työn voimavarat	Julkinen sektori (N=1045)		Yksityinen sektori (N=553)	
	Tärkeysjärjestys	Suhteellinen selitysosuus %	Tärkeysjärjestys	Suhteellinen selitysosuus %
Autonomia työssä	2*	30,5 %	4	7,3 %
Työn kehittävyys ja monipuolisuus	5	6,7 %	3	7,5 %
Työn tulosten näkeminen	4	6,8 %	5	6,1 %
Myönteiset potilaskontaktit	3*	13,7 %	2*	11,7 %
Vertaiskontaktit	6	2,5 %	6	5,2 %
Työn arvostus	1*	38,8 %	1*	61,2 %
Aineelliset palkinnot työstä	7	1,1 %	7	1,2 %
		100 % (R ² =25,4 %)		100 % (R ² = 27,4 %)

Taulukko 4. Työuupumukselle suhteellisesti haitallisimmat työn vaatimukset julkisella ja yksityisellä sektorilla.

Työn vaatimukset	Julkinen sektori (N=1045)		Yksityinen sektori (N=553)	
	Tärkeysjärjestys	Suhteellinen selitysosuus %	Tärkeysjärjestys	Suhteellinen selitysosuus %
Työn määrälliset vaatimukset	4*	18,0 %	4*	14,4 %
Työn laadullinen kuormittavuus	3*	21,4 %	1*	27,1 %
Työn estevaatimukset	6	4,5 %	6	6,6 %
Potilaskontaktien kuormittavuus	5	5,2 %	5	7,6 %
Tunnetyön ristiriidat	1*	24,8 %	3*	16,6 %
Työn epävarmuus	2*	23,0 %	2*	21,6 %
Heikko taloudellinen palkitsevuus	7	3,1 %	7	6,2 %
		100 % (R ² =44,3 %)		100 % (R ² = 52,0 %)

Joitain havaintoja Taulukoista 1-4, I

- Odotetusti työn voimavarat olivat työn vaatimuksia tärkeämpiä selittäjiä työn imulle ja työn vaatimukset puolestaan työuupumukselle (suluissa olevat selitysosuudet alimmalla rivillä).
- Valitut muuttujat selittivät suurin piirtein saman verran työn imun ja työuupumuksen kokemuksista molemmilla sektoreilla (työn vaatimukset selittivät 52,0 % työuupumuksen vaihtelusta vs. 44,3 % julkisella sektorilla).
- Monet työn voimavarat ja vaatimukset yhtä lailla tärkeitä työhyvinvoinnille molemmilla sektoreilla:
 - ✓ työn arvostus (tärkein työn voimavara molemmille hyvinvoinnin indikaattorille)
 - ✓ myönteiset potilaskontaktit (2. tai 3. tärkein työn voimavara molemmille hyvinvoinnin indikaattorille)
 - ✓ työn epävarmuus (2. tärkein työn vaatimus molemmille hyvinvoinnin indikaattorille)
 - ✓ työn laadullinen kuormittavuus (1. yksityisellä ja 3. julkisella sektorilla molemmille hyvinvoinnin indikaattorille)

Joitain havaintoja Taulukoista 1-4, II

- Työn kehittävyys ja monipuolisuus sekä työn autonomia olivat tärkeämpiä julkisen sektorin hammaslääkäreiden työn imulle ja työn tulosten näkeminen ja hyvät vertaiskontaktit vastaavasti yksityisen sektorin hammaslääkäreiden työn imulle.
- Työn autonomia oli selkeästi tärkeämpi työuupumukselta suojaava tekijä julkisella kuin yksityisellä sektorilla.
- Työn laadullinen kuormittavuus oli tärkein työn vaatimus yksityisellä sektorilla sekä työn imulle että työuupumukselle.
- Tunnetyön ristiriidat oli tärkein työn vaatimus julkisella sektorilla sekä työn imulle että työuupumukselle.
- Työn määrällinen kuormittavuus (kiire, aikapaine) oli selvässä yhteydessä työhyvinvointiin muttei noussut työhyvinvoinnille tärkeimpien työolotekijöiden joukkoon kummallakaan sektorilla.